

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

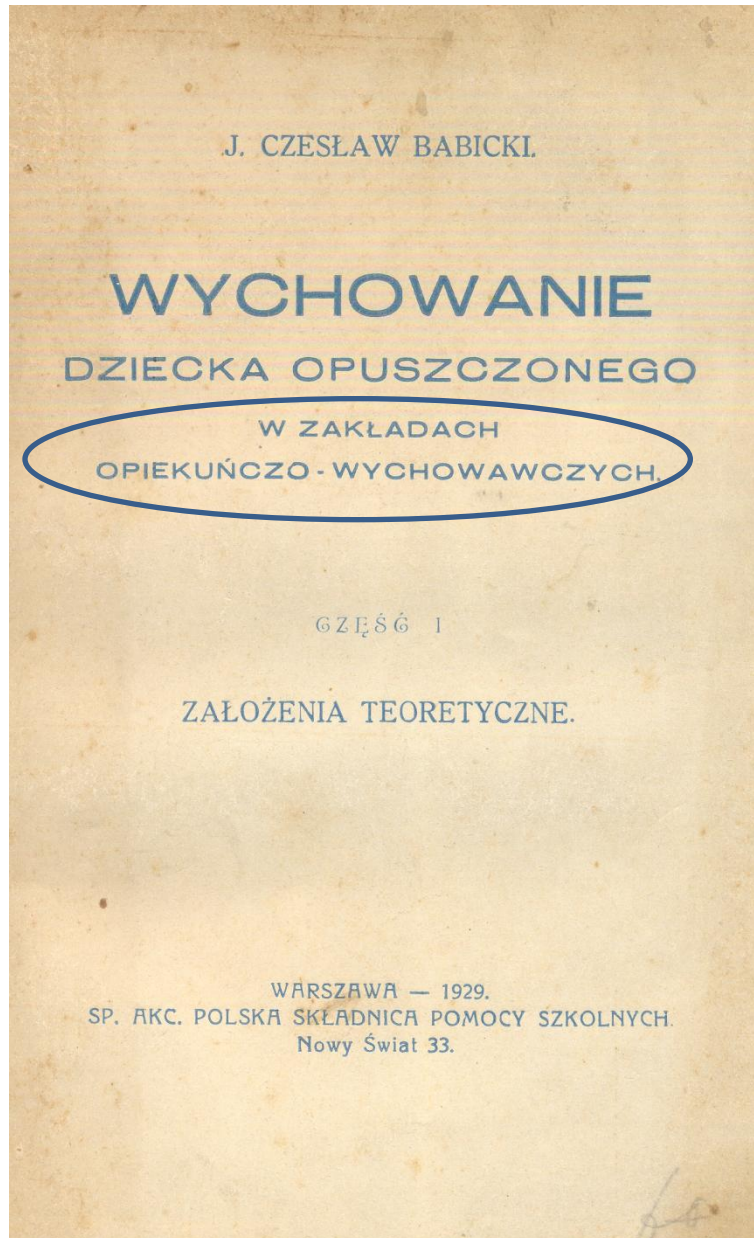
Zadania jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (bez OPS-ów i DPS-ów) **Placówki opiekuńczo-wychowawcze**

Dr hab. Ryszard Szarfenberg
Instytut Polityki Społecznej
r.szarfenberg@uw.edu.pl
Strona przedmiotu
rszarf.ips.uw.edu.pl/zadaniajops/

Gdzie jesteśmy?

- Program spotkań według rodzajów JOPS wymienionych w ups, bez OPS-ów i DPS-ów
 1. regionalny ośrodek polityki społecznej,
 2. powiatowe centrum pomocy rodzinie,
 3. placówka specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego,
 - 4. placówka opiekuńczo-wychowawcza,**
 5. ośrodek adopcyjno-opiekuńczy,
 6. ośrodek wsparcia,
 7. ośrodek interwencji kryzysowej.

Dawno, dawno temu

Konwencja o Prawach Dziecka z 1989 r. i Konstytucja z 1997 r.

Artykuł 20

Konwencja

1. Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.
2. Państwa-Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewnią takiemu dziecku opiekę zastępczą.
3. Tego rodzaju opieka może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub - gdy jest to niezbędne - umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględnić wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Art. 48.

Konstytucja

1. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.
2. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Art. 72.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.
4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

Gdzie są placówki opiekuńczo-wychowawcze?

- Już nie w ustawie o pomocy społecznej
- **Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej** są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
 - placówki wsparcia dziennego,
 - organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej,
 - **placówki opiekuńczo-wychowawcze**,
 - regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - interwencyjne ośrodki preadopcyjne,
 - ośrodki adopcyjne,
 - podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (dalej uwr), art. 2

Z założeń projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (2009)

- 1) wzrost wskaźnika dzieci umieszczonych poza rodziną (z 8,0 na 1000 dzieci w 2001 r. do 10,5 w 2005 r.; w 2006 r. ogólna liczba dzieci w formach opieki zastępczej i instytucjonalnej zwiększyła się o ponad 2 tys. dzieci w porównaniu do 2005 r.);
- 2) koncentracja działań wyłącznie na dziecku, a nie na rodzinie (dotyczy to zarówno rodziny, jak i rodziny zastępczej);
- 3) nadmierna łatwość umieszczania dziecka poza rodziną, także w oparciu o przyczyny, które winny być przesłanką do podjęcia pracy socjalnej i wsparcia środowiska (np. ubóstwo, zaniedbania higieniczne, nierealizowanie obowiązku szkolnego), a nie separowania od rodziny. Funkcjonujące w oparciu o ustawę o pomocy społecznej rozwiązania w zakresie profilaktyki, stwarzają możliwości podejmowania działań zapobiegających umieszczaniu dzieci poza rodziną, nie są jednak kompleksowym i systemowym rozwiązaniem;
- 4) zupełny brak instrumentów motywujących gminy do działań na rzecz pozostawienia dziecka w lokalnym środowisku rodzinnym (aktualne rozwiązania prowokują do łatwiejszego kwalifikowania dzieci do form opieki zastępczej lub instytucjonalnej, realizowanej w ciężar zobowiązań finansowych i organizacyjnych powiatu);

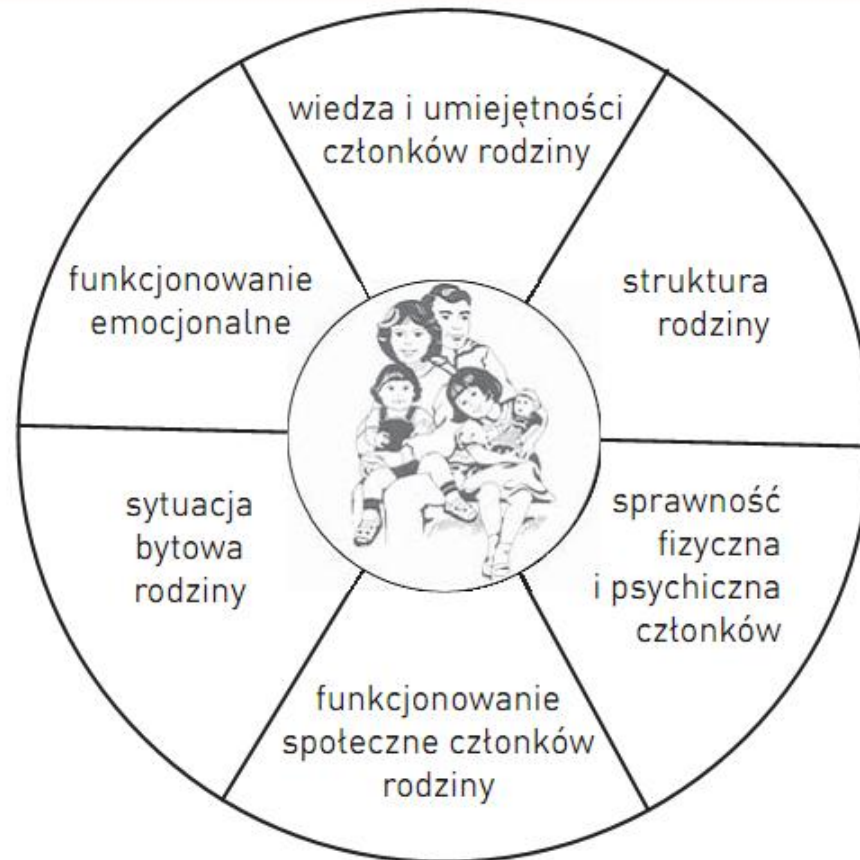
Z założeń projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej cd.

- 5) zdecydowana przewaga w ramach rodzinnej pieczy zastępczej rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem nad pieczą sprawowaną przez osoby niespokrewnione z dzieckiem, tj. rodziny zastępcze niespokrewnione oraz rodzinne domy dziecka powoduje, że w wielu przypadkach nie unika się dziedziczenia określonych patologii rodzinnych (bezradności, nieodpowiedzialności, słabych więzi emocjonalnych(...))
- 6) pozornosc pieczy zastępczej w przypadku wielu rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, zwłaszcza w sytuacji, gdy na wysoki udział tego typu rodzin (rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem stanowią aż 85% ogółu istniejących dziś rodzin zastępczych) ma wpływ relatywnie wysoka atrakcyjność świadczeń pieniężnych na dziecko powierzone spokrewnionej rodzinie zastępczej w porównaniu do wartości świadczeń rodzinnych kierowanych do rodzin (zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych uzależnione od kryterium dochodowego);
- 7) dla dzieci nie mających rodzin spokrewnionych oferta opieki zastępczej dotyczy w praktyce - w zdecydowanej większości przypadków – umieszczenia w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Na 40 tys. dzieci przebywających w 2006 r. poza rodziną i rodziną spokrewnioną, aż 30,4 tys. (76%) przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a tylko 9,6 tys. w niespokrewnionych z dzieckiem rodzinach zastępczych. Jest to zdecydowanie anachroniczna proporcja;
- 8) negatywnie należy także ocenić kierunek przemieszczania dzieci w ramach różnych zastępczych form opieki. Tu też wyraźnie dominuje przepływ w kierunku „do” lub „między” placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, co jest kierunkiem przeciwnym do pożądanego;
- 9) ciągły niedobór odpowiedniej liczby należycie przygotowanych niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych.

Definicja i cel wspierania rodziny

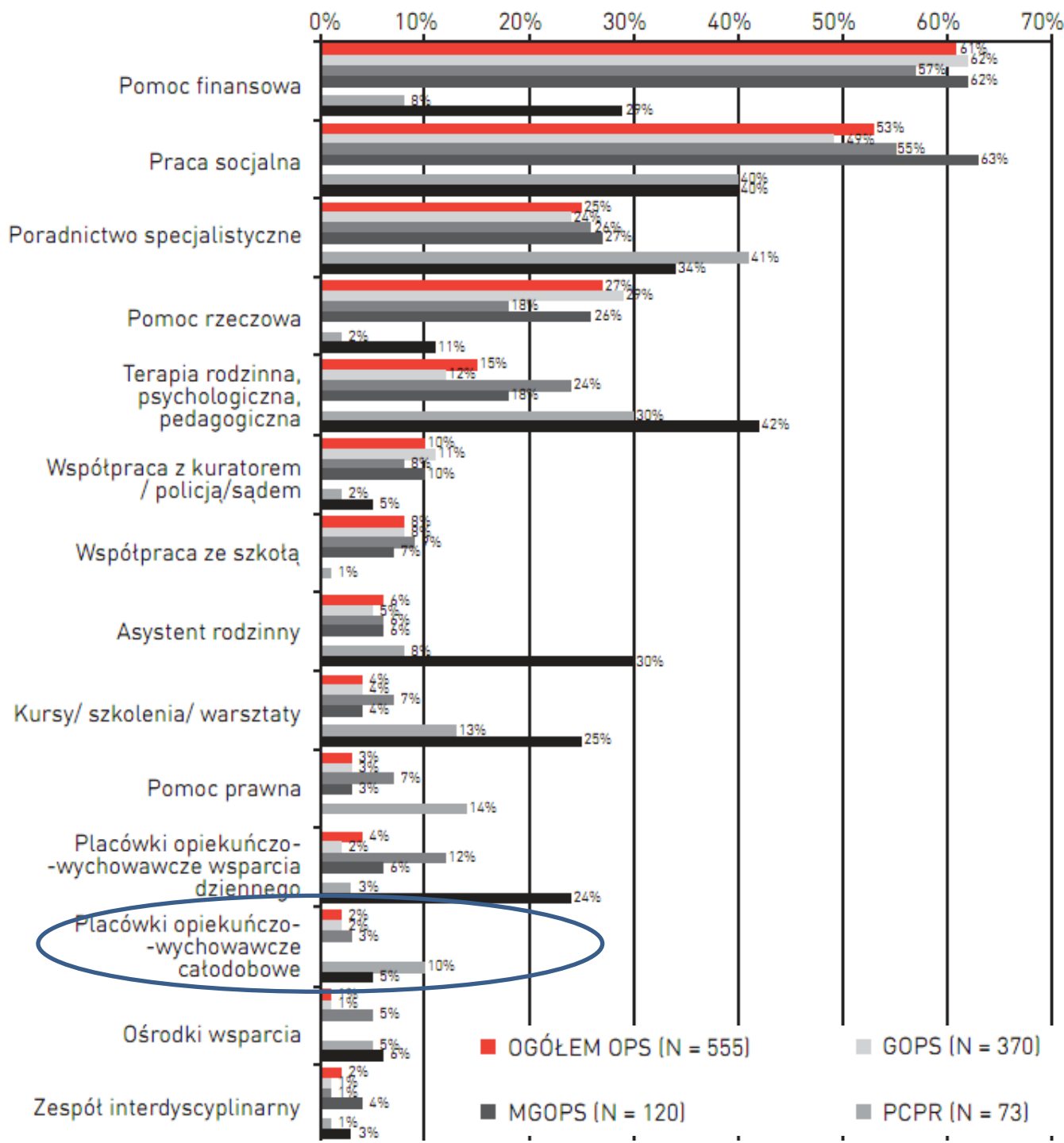
- Wspieranie rodziny
 - (jakiej rodziny?) **przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych**
 - (co to jest?) **to zespół planowych działań**
 - (co ma na celu?) **przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.**

Czynniki warunkujące wydolność opiekuńczo-wychowawczą i pielęgnacyjną rodziny

Źródło: Z. Kawczyńska-Butrym, *Rodzina – zdrowie – choroba. Koncepcje i praktyka pielęgniarstwa rodzinnego*, Wydawnictwo CZELEJ, Lublin 2001, s. 86.

Za: Krajowy raport badawczy....

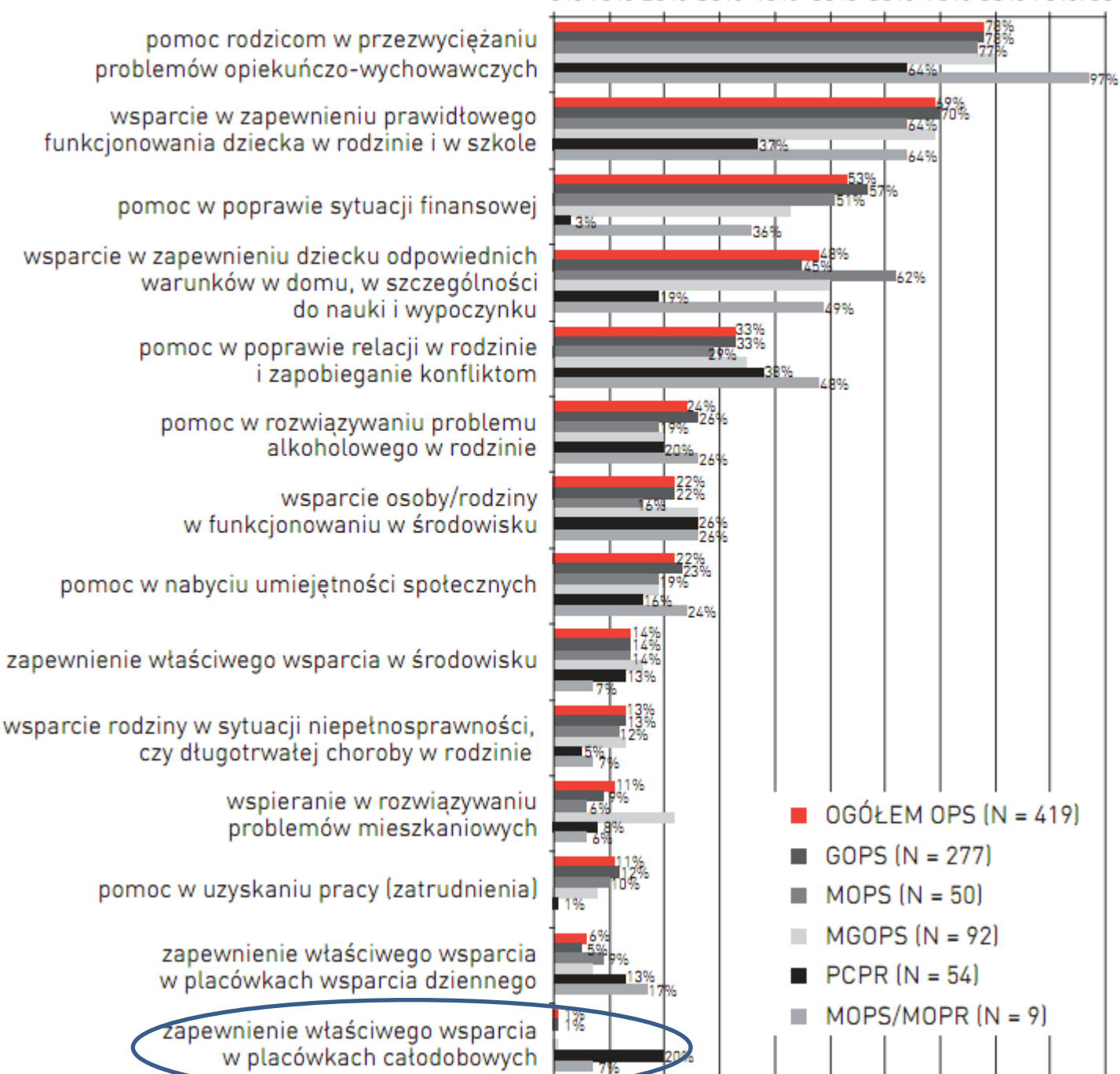

Usługi realizowane na rzecz rodzin niewydolnych wychowawczo – wskazania spontaniczne respondentów (możliwość trzech wskazań)

Za: Krajowy raport badawczy...

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

Zadania/czynności składające się na pracę z rodzinami bezradnymi wychowawczo (możliwość trzech wskazań) – wskazania powyżej 10%

Za: Krajowy raport badawczy...

Definicja i cel systemu pieczy zastępczej – ustawa

- System pieczy zastępczej
 - (co to jest?) **to zespół osób, instytucji i działań**
 - (co ma na celu?) **zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom**
 - (w jakich sytuacjach?) **w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców**

Co ma zapewniać piecza zastępcza?

- **realizację planu pracy z rodziną** lub gdy jest to niemożliwe – **dążenie do przysposobienia dziecka;**
- **przygotowanie dziecka do:**
 - godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
 - pokonywania trudności życiowych zgodnie z sadami etyki,
 - nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- **zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci,** ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Konsekwencje interwencji

Status informacji o krzywdzeniu	Status interwencji	
	<i>Interwencja</i>	<i>Brak Interwencji</i>
<i>Prawdziwa</i>	• Zagrożenie krzywdzeniem wykryte • Ryzyko jest rzeczywiste • Dziecko zostało uchronione	• Krzywdzenie wykryte • Ryzyko zostało niedoszacowane • Brak interwencji lub jej nieadekwatność • Dziecko zostało ponownie skrzywdzone ze względu na brak lub nieadekwatną interwencję
<i>Fałszywa</i>	• Krzywdzenie nie wystąpiło • Ryzyko zostało przeszacowane • Interwencja była nieadekwatna i nieproporcjonalna • Skrzywdzenie rodziny przez nieadekwatną interwencję	• Krzywdzenie nie występuje • Ryzyko zostało oszacowane właściwie • Dochodzenie było przeprowadzone w sposób delikatny i proporcjonalny

Organizator i formy pieczy

- Pieczę zastępczą organizuje powiat
- Piecza zastępcza ma **dwie formy**
 - **Rodziną** (może być wspierana przez rodziny pomocowe)
 - rodzina zastępcza spokrewniona,
 - rodzina zastępcza niezawodowa,
 - rodzina zastępcza zawodowa, w tym
 - zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego
 - zawodowa specjalistyczna;
 - rodzinny dom dziecka.
 - **Instytucjonalna**

Formy instytucjonalnej pieczy zastępczej i podmiot ją prowadzący

- Formy
 - placówka opiekuńczo-wychowawcza;
 - regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna;
 - interwencyjny ośrodek preadopcyjny.
- Podmiot prowadzący
 - Placówkę opiekuńczo-wychowawczą prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania...
 - Samorząd województwa może prowadzić lub zlecić...
prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Typy placówek opiekuńczo-wychowawczych

- Typy
 - Nierodzinne (max 14 wychowanków, wiek 10+ do pełnoletności z wyjątkami <10, >18)
 - Socjalizacyjne
 - Interwencyjne (max czas 3 miesiące z możliwością wydłużenia, przyjęte dzieci w wieku <10 niezwłocznie do form rodzinnych)
 - Specjalistyczno-terapeutyczne
 - Rodzinne (max 8 wychowanków, wiek jw.)
- Typy nierodzinne można łączyć (placówki wielofunkcyjne)

Ogólne zadania placówki opiekuńczo-wychowawczej

- 1) zapewnia dziecku **całodobową opiekę i wychowanie** oraz **zaspokaja jego niezbędne potrzeby**, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne;
- 2) realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny **plan pomocy dziecku**;
- 3) **umożliwia kontakt dziecka z rodzicami** i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
- 4) podejmuje **działania w celu powrotu dziecka do rodziny**;

Ogólne zadania placówki opiekuńczo-wychowawczej cd.

- 5) zapewnia dziecku **dostęp do kształcenia** dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- 6) obejmuje dziecko **działaniami terapeutycznymi**;
- 7) zapewnia korzystanie z przysługujących **świadczeń zdrowotnych**.

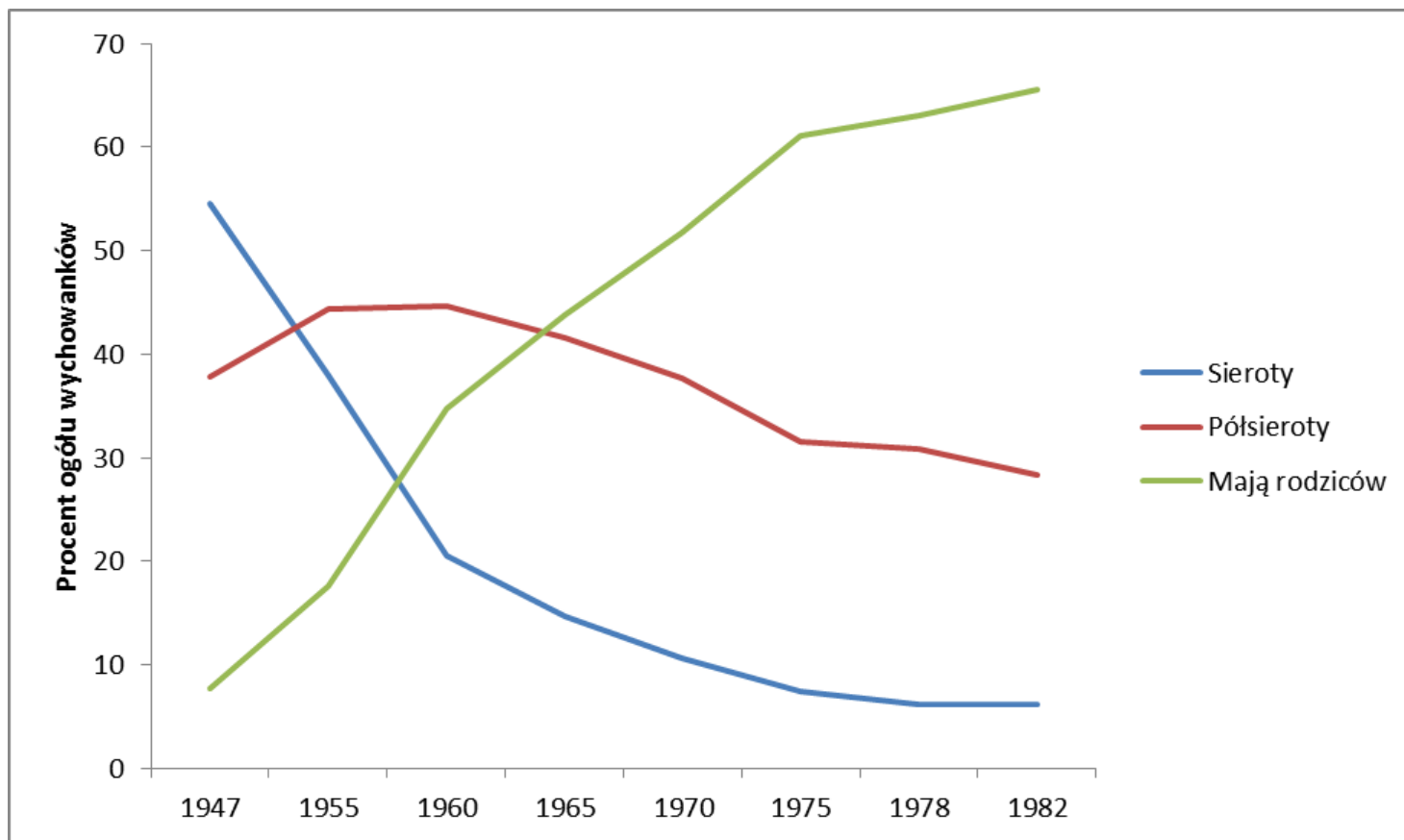
Zadania szczegółowe placówek o.- w. typu rodzinnego

- 1) wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się;**
- 2) umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu;**
- 3) współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny.**

Zadania szczegółowe placówek pozostałych typów

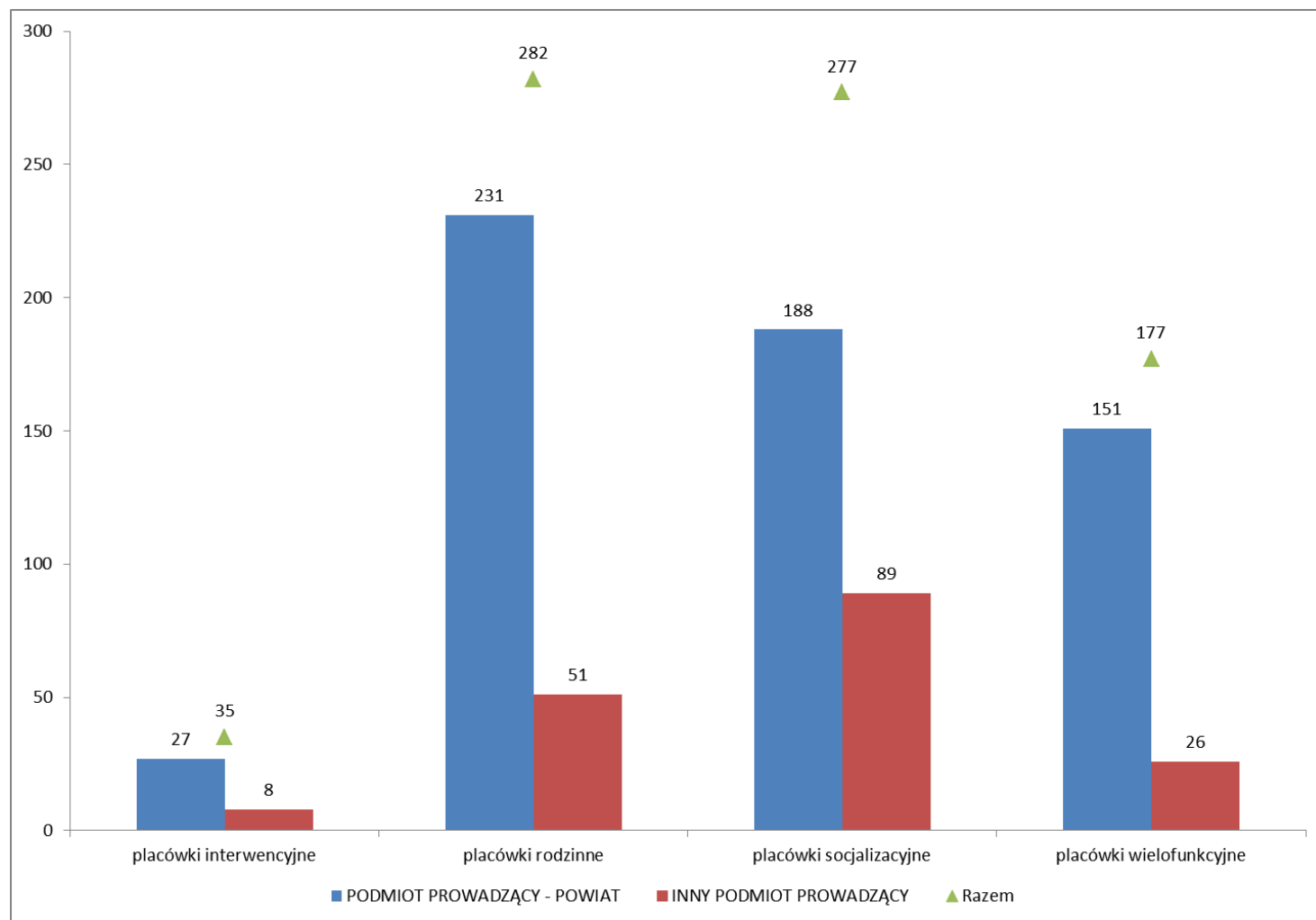
- Interwencyjne
 - doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki
- Specjalistyczno-terapeutyczne
 - zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne

Transformacja profilu rodzinnego wychowanków - od sierot biologicznych do społecznych

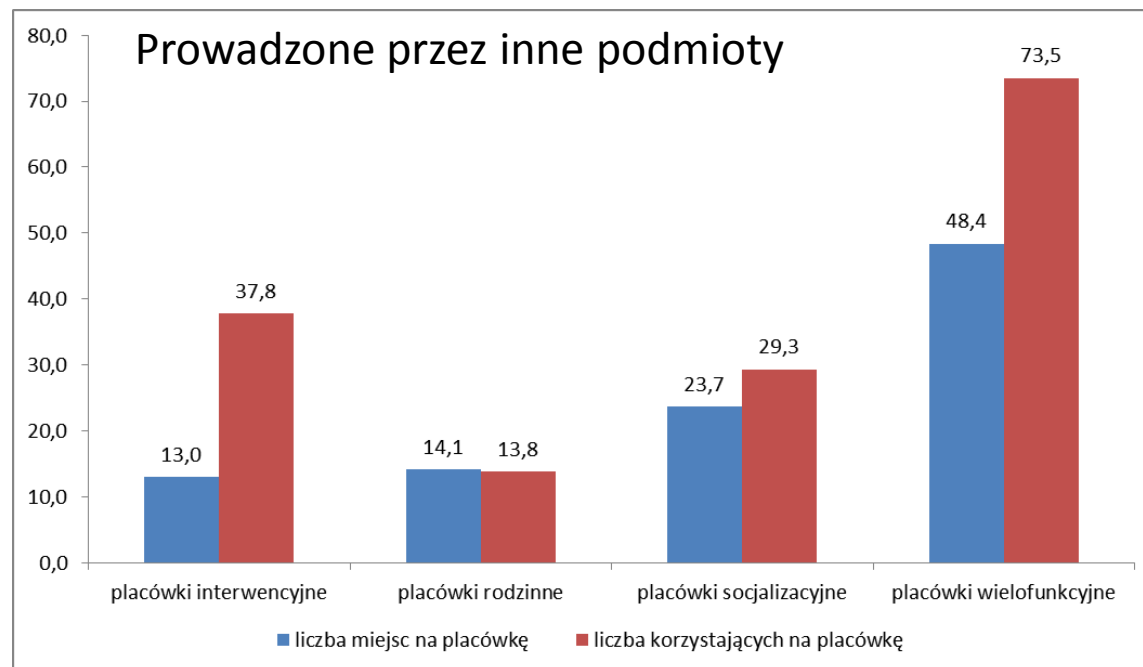
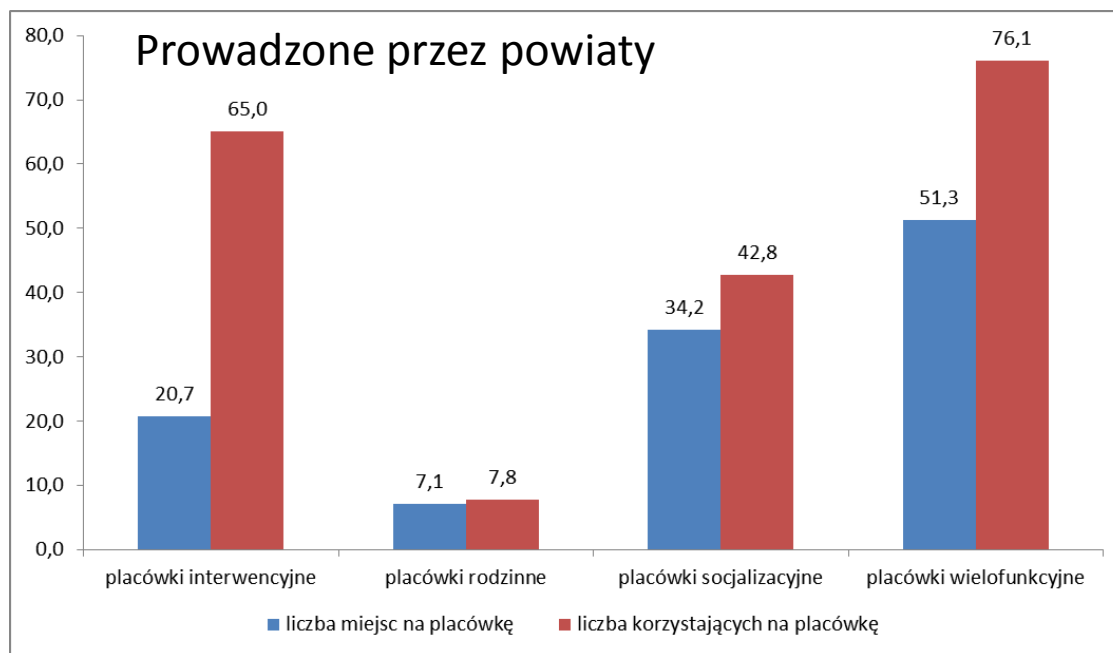
Dane za: A. Kelm, *Formy opieki nad dzieckiem w Polsce Ludowej*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1983, s. 167.

Placówki opiekuńczo- wychowawcze w 2010 – liczba wg typów

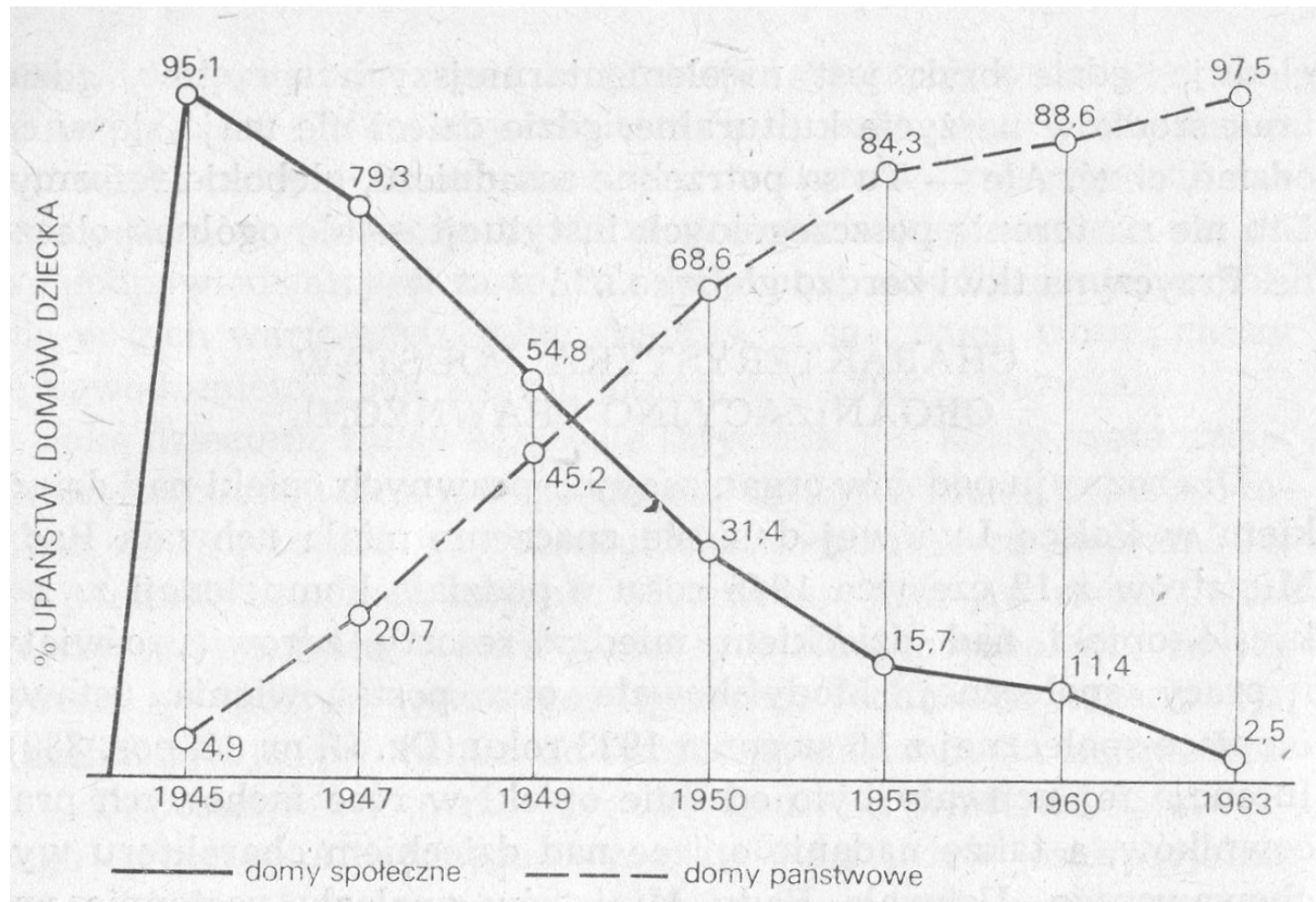
Dane MPiPS-03, opracowanie własne

Placówki opiekuńczo wychowawcze w 2010 – miejsca i korzystający

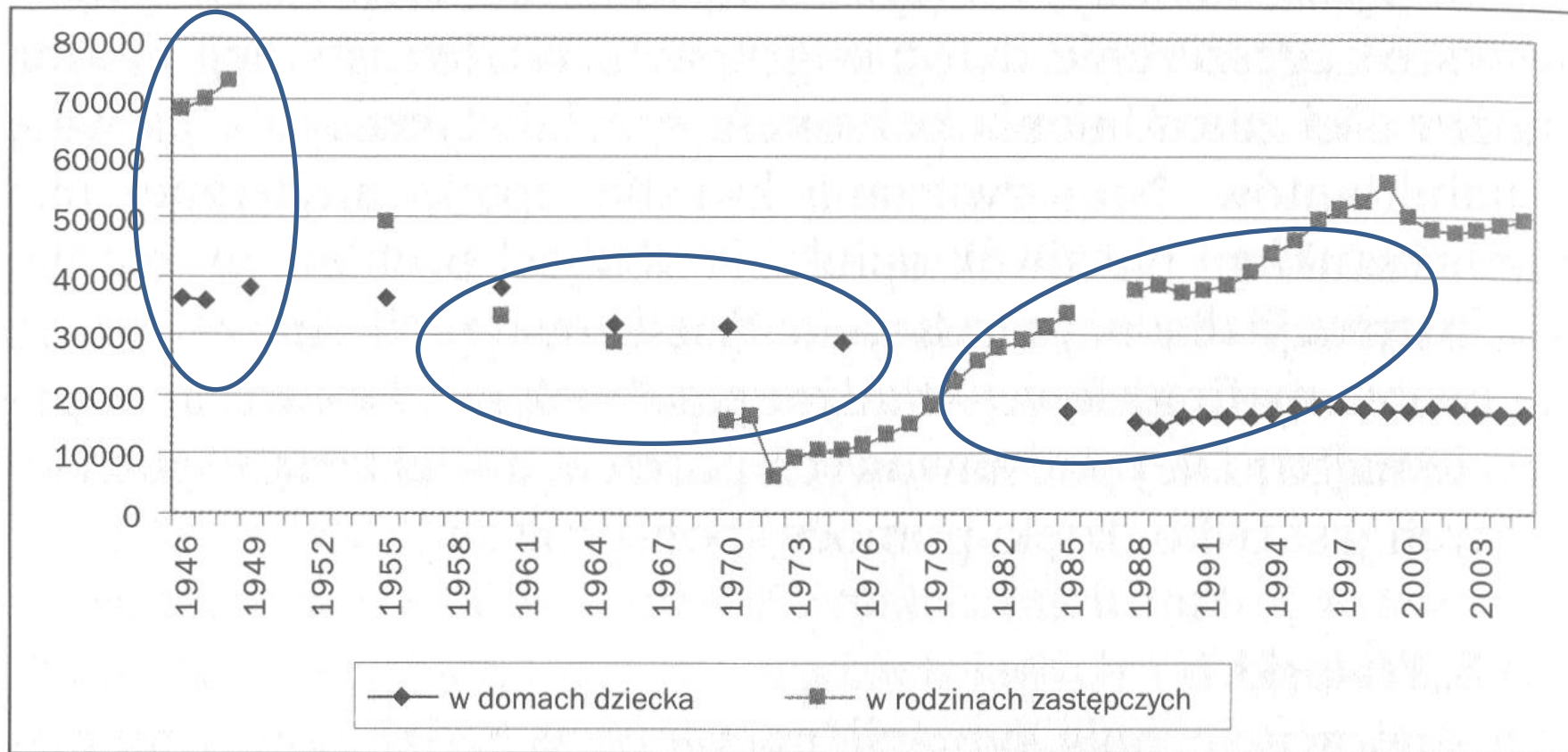
Dane MPiPS-03, opracowanie własne

Okruchy historii – upaństwowienie domów dziecka

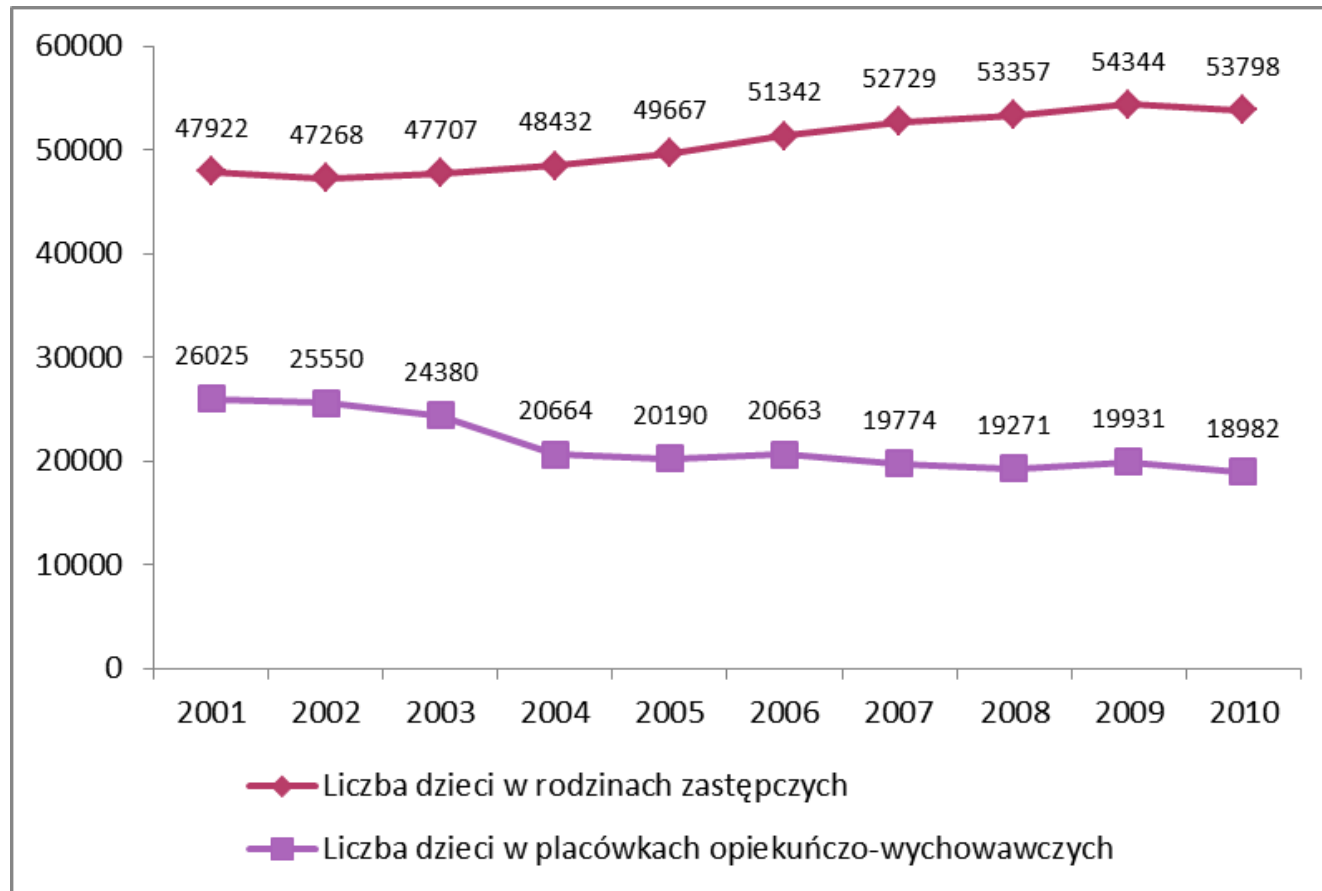
A. Kelm, *Formy opieki nad dzieckiem w Polsce Ludowej*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1983, s.

Dane o dzieciach w pieczy zastępczej w długim okresie

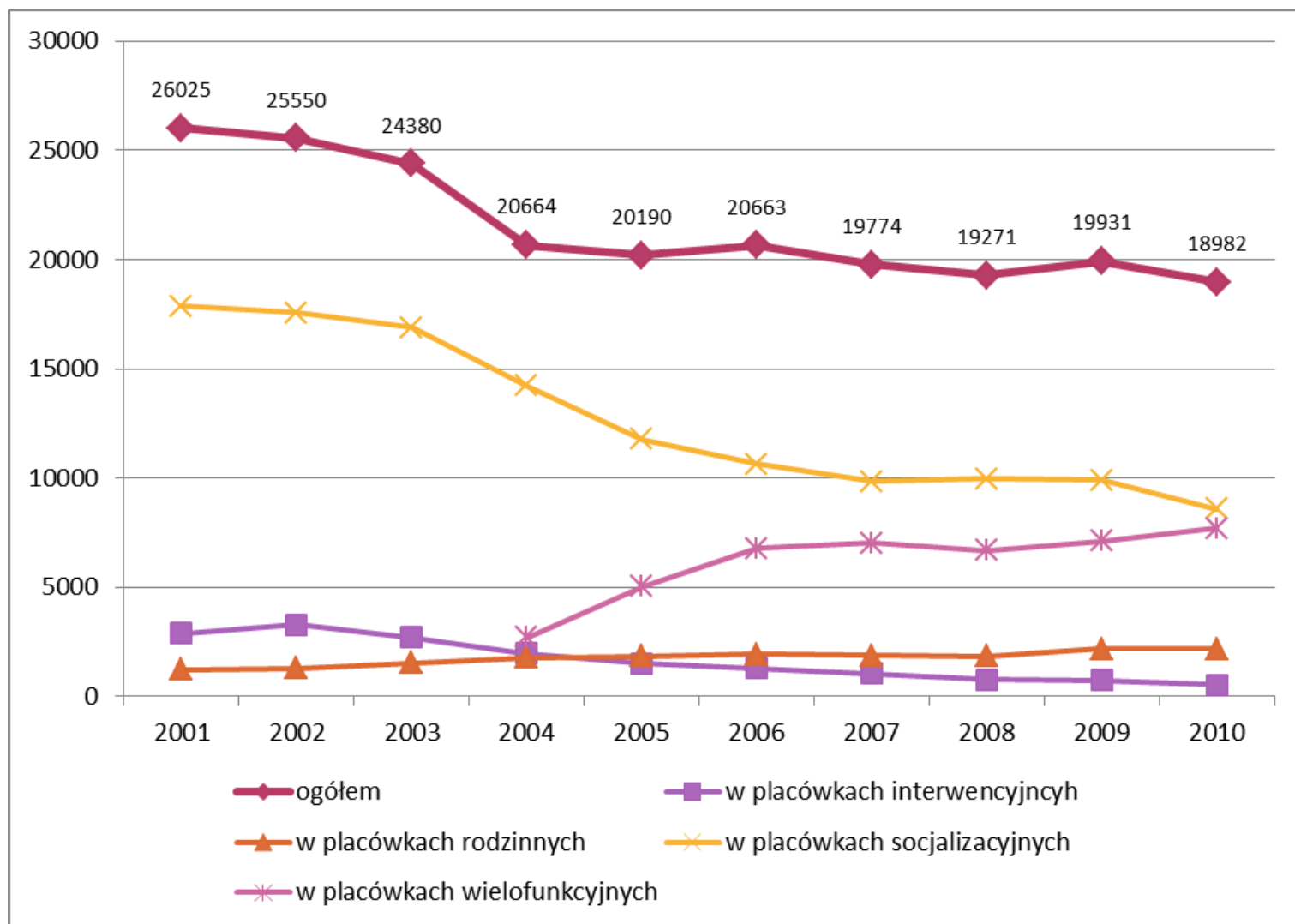
M. Kolankiewicz, red. *Dzieci do trzeciego roku życia w instytucjach opiekuńczych w Europie*, Wydawnictwo „Żak”, 2007, s. 244.

Dane o dzieciach w pieczy zastępczej – ostatnia dekada

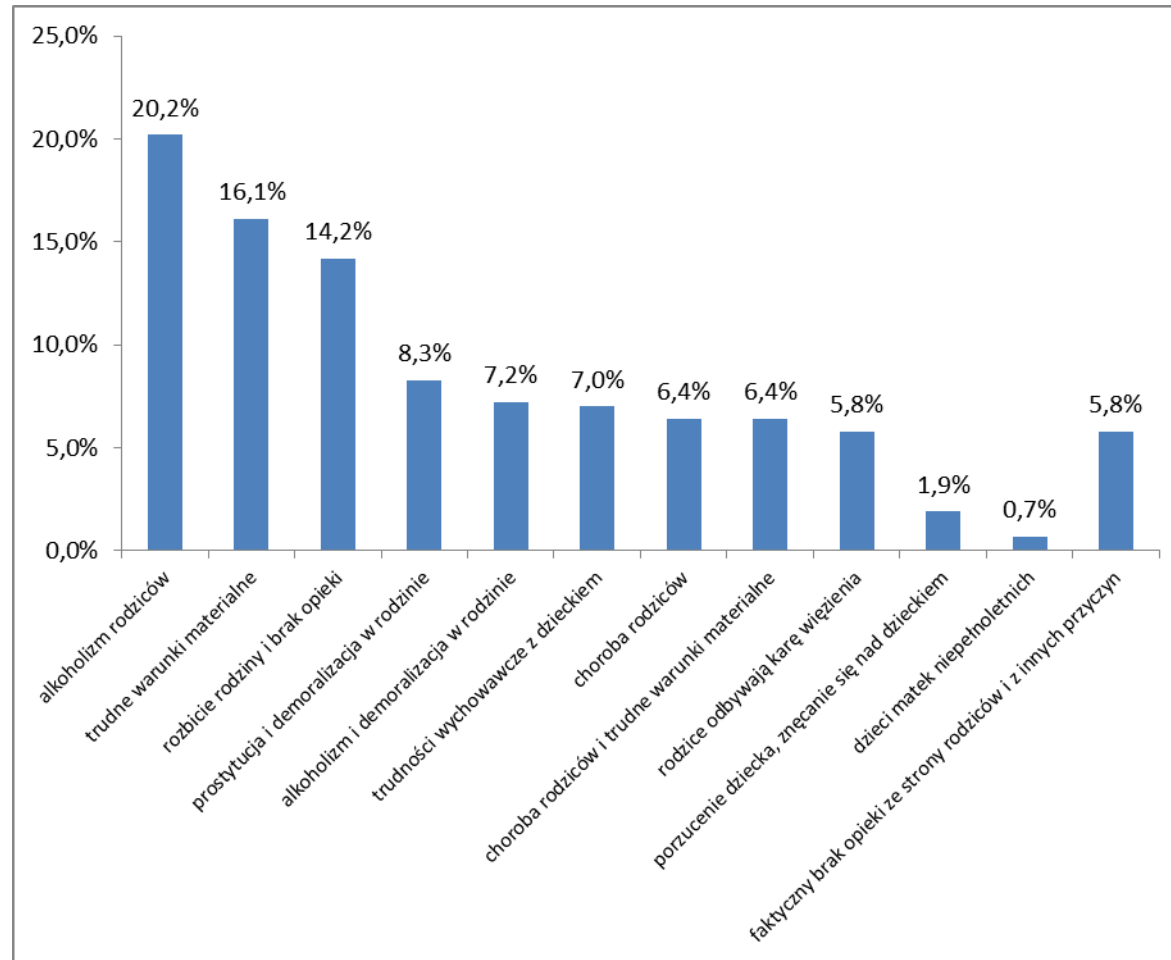

K. Romanowska, *Przemoc wobec dzieci w rodzinie*, praca magisterska, IPS, 2011

Dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

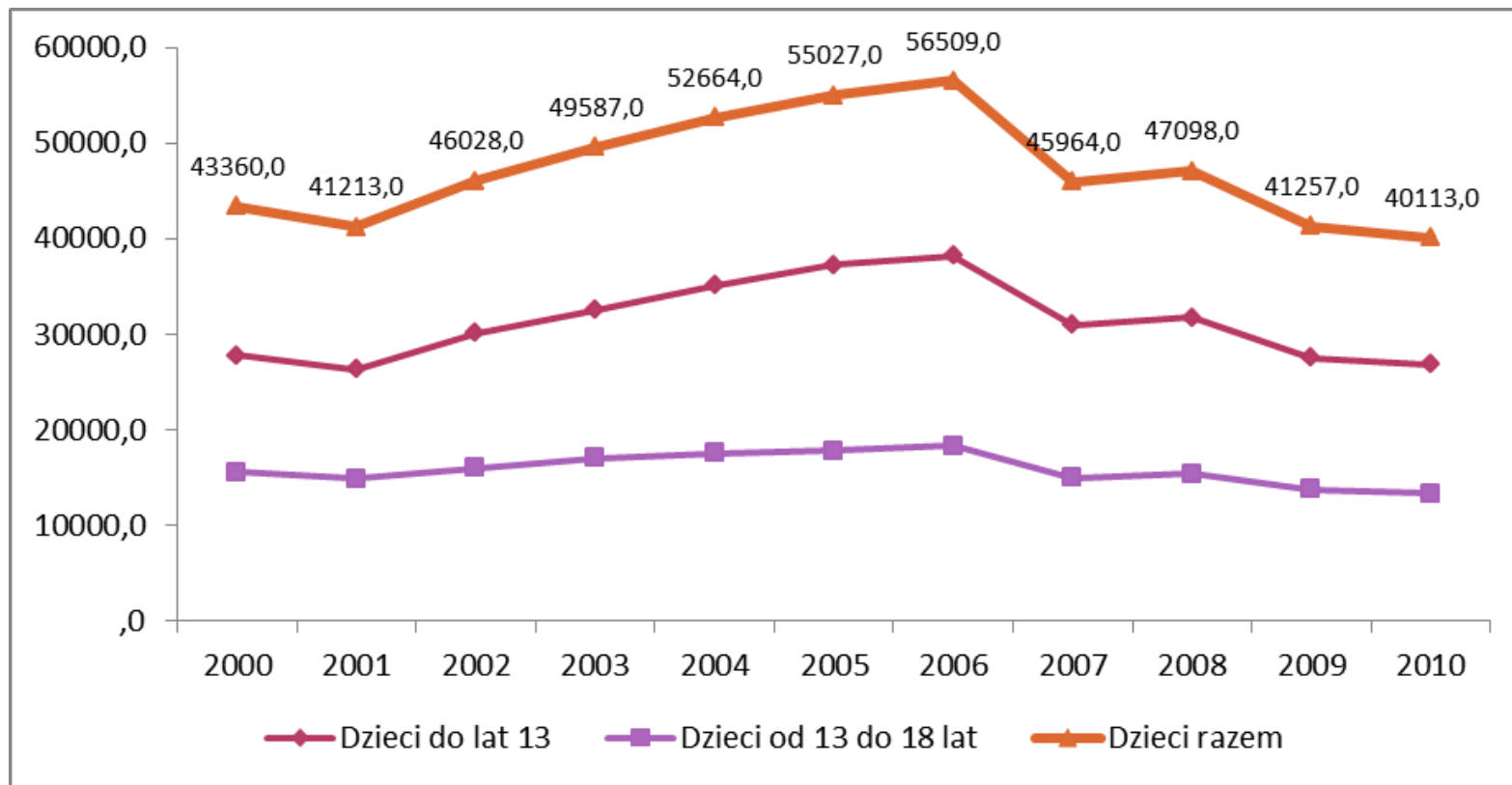
Główny powód umieszczenia w domu dziecka – jedno z badań

Dane za: A. Kelm, *Formy opieki nad dzieckiem w Polsce Ludowej*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1983, s. 172. Badania ankietowe objęły 2145 wychowanków pozostających pod opieką 22 domów dziecka, początek lat 70.

Skąd się biorą dzieci w pieczy zastępczej?

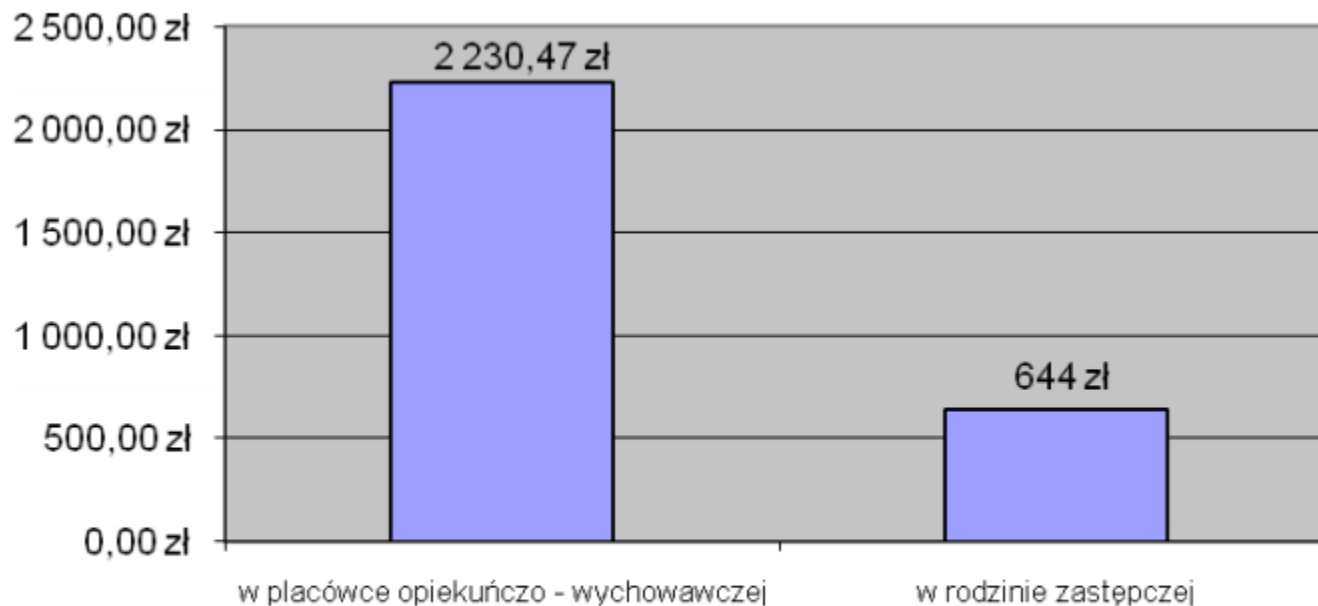
Jedna z odpowiedzi – przemoc w rodzinie wobec dzieci

K. Romanowska, *Przemoc wobec dzieci w rodzinie*, praca magisterska, IPS, 2011, liczba dzieci – ofiar przemocy w rodzinie

Koszty

Miesięczny (przeciętny) koszt utrzymania dziecka w 2007 r.

Koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej jest o ponad 1,5 tys. zł większy niż w rodzinie zastępczej.

Źródło: ROPS Opole

Kontrola NIK

Żadna ze skontrolowanych placówek nie zapewniała wychowankom warunków bytowych oraz opieki i wychowania na poziomie wszystkich obowiązujących standardów, określonych w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 lutego 2005 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (obecnie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r.).

Informacja o wynikach kontroli
funkcjonowania wybranych placówek (49)
opiekuńczo-wychowawczych, NIK, 2008

Kontrola NIK – standard liczby wychowanków

W DD Nr 2 w Szczecinie-Zdrojach, w okresie objętym kontrolą, przebywało od 93 do 99 wychowanków, tj. trzykrotnie więcej niż przewidziano w obowiązującym standardzie.

W DD „Zakątek” w Katowicach – na dzień 1 stycznia 2006 r. – przebywało 59 wychowanków, a na dzień 30 czerwca 2007 r. – 65 wychowanków.

W DD „Stanica” w Katowicach – na dzień 1 stycznia 2006 r. – przebywało 63 wychowanków, a na dzień 30 czerwca 2007 r. – 62 wychowanków.

W DD Nr 2 w Stargardzie Szczecińskim, w badanym okresie w placówce przebywało od 67 do 75 wychowanków, którzy zamieszkiwali w pokojach 6-10 osobowych.

W DD w Solcu w 2006 r. przebywało o 40 wychowanków więcej od wymaganego standardu, a w I półroczu 2007 r. więcej o 33 wychowanków.

W DD dla Małych Dzieci w Łodzi w sypialniach przebywało od 5 do 18 dzieci, a z pomieszczenia do wypoczynku korzystało 18 dzieci.

Kontrola NIK – kwalifikacje personelu

7 spośród 9 zatrudnionych w DD w Pieszcach opiekunek dziecięcych nie posiadało kwalifikacji, o których mowa w w § 31 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia.

4 opiekunki (na 32 zatrudnione) w Domu Dziecka dla Małych Dzieci w Łodzi nie posiadały kwalifikacji określonych w § 31 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej.

2 osoby zatrudnione na stanowisku opiekunek dziecięcych w Domu Małych Dzieci w Częstochowie nie posiadały kwalifikacji, określonych w § 31 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej³³, tj. nie ukończyły szkoły medycznej przygotowującej do pracy w zawodzie opiekunki dziecięcej lub studiów pedagogicznych o specjalności opiekuńczo-wychowawczej.

W Zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Bochni na stanowisku młodszego opiekuna zatrudniono dwie osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz trzecią – legitymującą się wykształceniem podstawowym, co stanowiło naruszenie przepisu § 31 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia.

Kontrola wojewody - przykład

Przedmiot kontroli:

Na podstawie art.22 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2004r. Nr 64, poz.593) oraz rozporządzenia MPS z dnia 14 lutego 2005r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz. U. z 2005r. Nr 37, poz.331), rozporządzenia MPS z dnia 19 października 2005 r. w sprawie szczegółowych zasad nadzoru nad przestrzeganiem standardu opieki i wychowania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz nadzoru nad działalnością ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r. Nr 214, poz.1812) i rozporządzenia MPS z dnia 24 marca 2005 r, w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. z 2005 r. Nr 61, poz. 543) kontrolą objęto następujące zagadnienia:

1. Ocena przestrzegania standardów usług opiekuńczo-wychowawczych.
 - a) Ocena zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce.
 - b) Ocena działania placówki na rzecz powrotu wychowanków do rodziny i utrzymywania przez nich kontaktów z rodzicami.
 - c) Ocena przygotowania placówki do wypełniania specjalistycznych zadań określonych w regulaminie.
2. Ocena przestrzegania zasady zatrudniania wyłącznie osób o kwalifikacjach określonych w przepisach dotyczących placówek i ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

Kontrola wojewody – przykład zaleceń

1. Uzupełnić dokumentację wychowanków w miesięczne plany pracy, plany pracy poszczególnych sekcji funkcjonujących w placówce, plany pracy na okres ferii i wakacji.
2. Nawiązać ścisłą współpracę z PCPR w zakresie kwalifikowania dzieci przez Centrum i przyjmowanie ich przez placówkę.
3. Zagospodarować, zgodnie z właściwym przeznaczeniem, mieszkanie chronione.
4. Uporządkować pomieszczenia biblioteczne.
5. Udokumentować przez wychowawców działalność sekcji i kółek.
6. Uzupełnić dokumenty wychowanków zgodnie z sugestiami zawartymi w protokole.
7. Poprawić estetykę pomieszczeń placówki poprzez doposażenie w nowe meble i sprzęty oraz zadbanie o porządek.
8. Zobowiązać kadrę placówki do współpracy z rodzinami wychowanków oraz do dokumentowania jej.
9. Zezwalać wychowankom na pobyt w domu rodzinnym tylko na podstawie zgody wydanej przez sąd.
10. Zobligować pedagoga do założenia brakujących kart obserwacji.
11. Organizować w placówce spotkania osób odpowiedzialnych za przestrzeganie standardu opieki i wychowania w postaci, np. zespołów samokształceniowych, celem wymiany dobrych praktyk i zapoznania się z aktualnymi trendami w zakresie opieki nad dzieckiem funkcjonującymi w pomocy społecznej.
12. Prowadzić stały nadzór nad jakością Indywidualnych Planów Pracy z Dzieckiem oraz Kart Pobytu.
13. Uregulować pracę Stałego Zespołu ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, częściej dokonywać oceny sytuacji wychowanków przebywających w placówce.
14. Dostosować pracę kadry pedagogicznej do specyfiki zachowań wychowanków w autonomii III.
15. Zobligować trzech wychowawców do uzupełnienia wykształcenia zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych.

(...), źródło jw..

Stwierdzenia	Zdecy- dowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zga- dzam się	Zdecy- dowanie nie zga- dzam się	Trudno powie- dzieć
1. Lepszą formą opieki dla dzieci jej pozbawionych są rodziny zastępcze niż publiczne placówki opiekuńczo-wychowawcze	79,9	16,4	0,8	0,3	1,3
2. Lepszą formą opieki dla dzieci jej pozbawionych są publiczne placówki opiekuńczo-wycho- wawcze niż rodzina zastępcza spokrewniona z problemami	16,1	32,0	21,7	14,6	14,3
3. W każdym powiecie powinny funkcjonować rodziny zastępcze i powinien być dostęp do miejsc w publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych	80,4	14,6	2,1	0,8	0,0
4. Wiele rodzin zastępczych spokrewnionych nie wywiązuje się z obowiązku opieki nad wychowankiem	15,9	29,1	41,8	9,0	2,6
5. Należy zlikwidować wszystkie publiczne domy dziecka	4,2	6,6	31,2	46,8	9,5

Opinie kierowników PCPR na temat postulatów dotyczących pieczy zastępczej, 2004, w %

Opinie
kierowników
PCPR na
temat
postulatów
dotyczących
pieczy
zastępczej,
2004, w %

Stwierdzenia	Zdecy- dowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecy- dowanie nie zga- dzam się	Trudno powie- dzieć
6. Przygotowanie rodziny do opieki i wychowania powinno być decydującym warunkiem zakwalifikowania do zadań rodziny zastępczej	68,0	20,9	5,8	2,1	1,6
7. Ważniejsze jest utrzymanie miejsc pracy w publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych niż tworzenie rodzin zastępczych	1,1	2,4	22,5	67,5	5,3
8. Prowadzenie publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych jest mniej kłopotliwe dla powiatów niż prowadzenie rodzin zastępczych	3,2	5,0	24,3	51,6	14,6
9. Przeszkolona rodzina zastępcza jest najlepszym środowiskiem wychowawczym dla dzieci i młodzieży pozbawionych opieki rodziców naturalnych	65,9	25,4	3,2	0,3	3,7
10. Wyszkolona kadra publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych dobrze wywiązuje się ze swoich zadań	9,3	47,9	15,1	3,4	22,5

Placówki opiekuńczo-wychowawcze w mediach – zlikwidować!

- *Zlikwidujemy sierocińce – apelowaliśmy przed czterema laty [seria artykułów w 1998 r.] i pod naszym apelem podpisało się wiele osób publicznego zaufania, w tym politycy od lewa do prawa. Nie chodziło nam wtedy o zburzenie z dnia na dzień obowiązującego od dziesięcioleci systemu opieki nad osieroconymi i porzuconymi dziećmi, ale o upowszechnienie oczywistego poglądu, że pakując dziecko w koszarowy model chowania w kolektywie odbiera mu się szanse na udane życie.*

B. Pietkiewicz, *Niech Przepadnie bidul*, Polityka, nr 23 (2353) z dnia 08.06.2002. Wspomniana seria artykułów rozpoczęła się od artykułu B. Pietkiewicz i E. Wilk, *Zamknijmy domy dziecka*, Polityka, nr 1 (2122) z dnia 03.01.1998.

„Gromadne wychowanie, często bez żadnego systemu prowadzone, polegające na dozorze i karceniu, przy bardzo jednostajnym odżywieniu i skąpej odzieży, nie daje rezultatów któreby można nazwać przynajmniej zadowalającymi”, tak Józef Czesław Babicki pisał o „zakładach opieki zamkniętej czyli wychowawczo-opiekuńczych” w 1929 r.

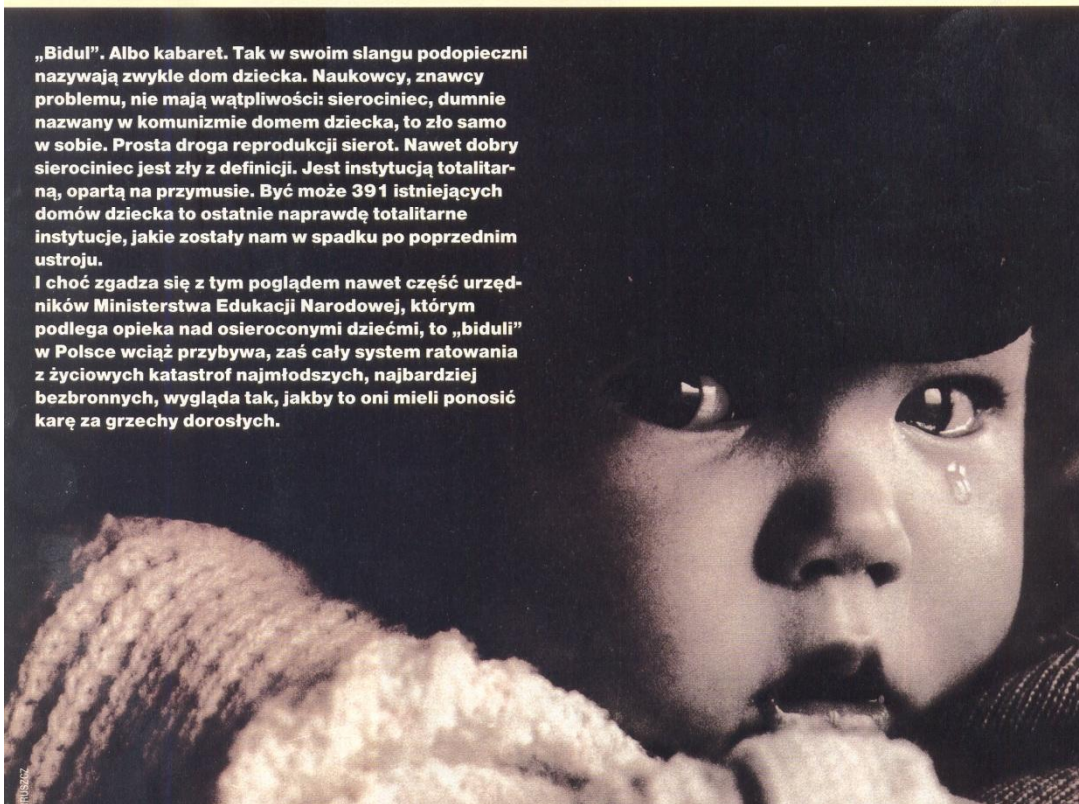
Zamknijmy domy dziecka!

**BARBARA PIETKIEWICZ
EWA WILK**

Naszym raportem otwieramy akcję „Polityki”. Będziemy szukać alternatywy dla państwowego domu dziecka: sposobów ulepszenia i wsparcia rodzinnych domów dziecka i przywrócenia właściwego znaczenia pojęciu rodziny zastępczej. Opiszemy rozwiązania w innych krajach, udostępniamy łamy dla ludzi, którzy usiłują wydobyć się z gorsetu ministerialnych statutów i rozporządzeń. Wstyd bowiem, że – aspirując do roli lidera

„Bidul”. Albo kabaret. Tak w swoim slangu podopieczni nazywają zwykle dom dziecka. Naukowcy, znawcy problemu, nie mają wątpliwości: sierociniec, dumnie nazwany w komunizmie domem dziecka, to zło samo w sobie. Prosta droga reprodukcji sierot. Nawet dobry sierociniec jest zły z definicji. Jest instytucją totalitarną, opartą na przymusie. Być może 391 istniejących domów dziecka to ostatnie naprawdę totalitarne instytucje, jakie zostały nam w spadku po poprzednim ustroju.

I choć zgadza się z tym poglądem nawet część urzędników Ministerstwa Edukacji Narodowej, którym podlega opieka nad osieroconymi dziećmi, to „biduli” w Polsce wciąż przybywa, zaś cały system ratowania z życiowych katastrof najmłodszych, najbardziej bezbronnych, wygląda tak, jakby to oni mieli ponosić karę za grzechy dorosłych.

Polityka nr 1, 3.01.1998

Placówki opiekuńczo-wychowawcze w mediach – domy krzywdy

- *Przepętlenie, znęcanie się wychowawców nad dziećmi, molestowanie seksualne, alkohol, narkotyki, kradzieże. Z raportu Najwyższej Izby Kontroli wyłania się koszmarna wizja polskich domów dziecka.*

M. Maślowski, *Domy nie dla dziecka*, Gazeta Wyborcza Łódź, 29.12.2008.

WYDARZENIE *Fala w domu dziecka*

Dom krzywdy

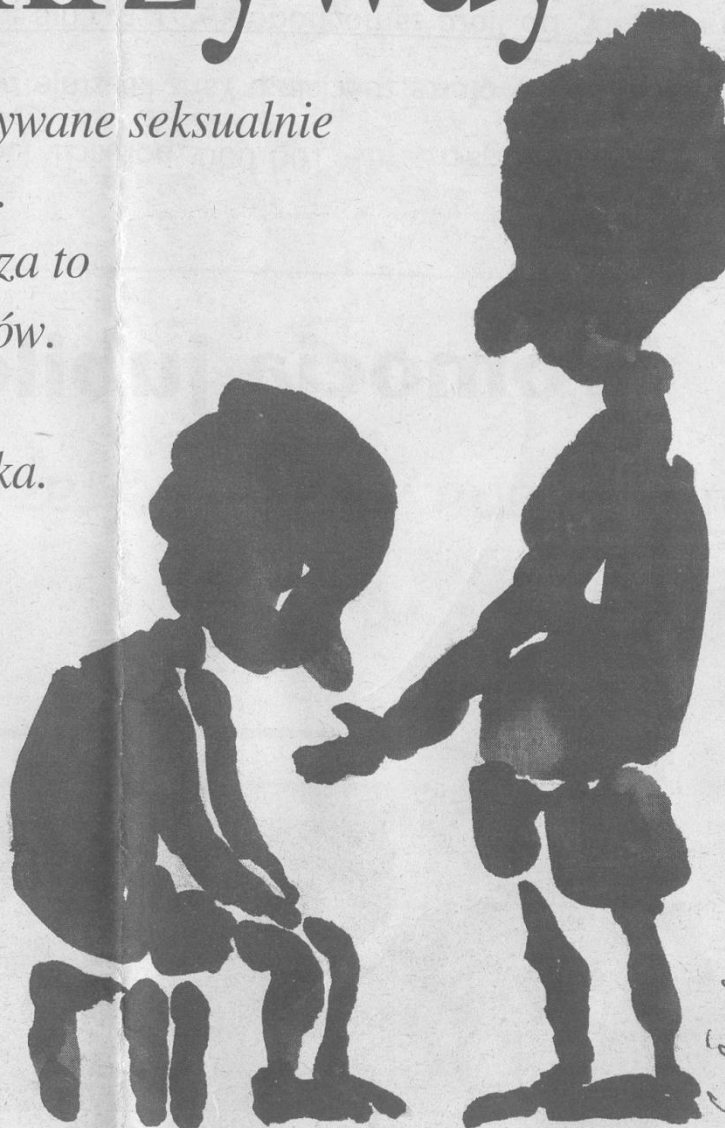
*Sześciolatki wykorzystywane seksualnie
przez dziesięciolatków.*

*Dziesięciolatki pobite za to
przez siedemnastolatków.*

*To się zdarzyło
w łódzkim domu dziecka.*

*— Z przerażeniem
stwierdzam,
że istnieje tu
jakieś drugie życie,
o którym nie mamy
zielonego pojęcia
— z przygnębieniem
mówi jeden
z wychowawców*

JACEK GAWŁOWSKI

Gazeta
Wyborcza,
10.01.2003

Smutek domów dziecka

*W polskich domach dziecka obowiązuje tzw. system rodzinkowy:
starsi opiekują się maluchami, a te muszą ich słuchać.*

Nierzadko kończy się to „falą” – prześladowaniem młodszych wychowanków przez starszych

Bywa, że dzieci karane są zakazem wyjazdu do domu, wyzywane. Zdaje się, że szkoły traktują wychowanków domów dziecka jak gorsze dzieci. Domy dziecka nie prowadzą terapii dla trudnych wychowanków, bo brakuje im na to pieniędzy. Z tego samego powodu nie organizują zwykle zajęć, które pozwoliłyby zaniedbanym dzieciom dogonić w szkole rówieśników. To wniosek z raportu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, która zbadała respektowanie praw dziecka w 28 domach dziecka.

Kontakty z rodziną

Wszyscy dyrektorzy uważali, że kontakty z rodziną są ważne i potrzebne. Ale kilku wyznało przedstawicielom Funda-

cji: – My nie ograniczamy kontaktów, ale trudno puścić dzieciaka do domu, w którym nie ma nic do jedzenia, wszystko śmierdzi, a rodzice na pewno będą pijani. Albo: – W sobotę jest czas, żeby nadrobili matematykę. Wychowawcy często sądzą, że „przepustka” jest przywilejem, a nie prawem dzieci (raport nie precyzuje, do którego z badanych domów odnoszą się konkretne zarzuty).

Większość wychowawców starała się nawiązać jakiś kontakt z rodziną, ale według Fundacji był on „niewystarczający”. Tylko w kilku domach podjęto próby pracy z rodzicami: pomagali oni np. w remoncie domu, chodzili na zajęcia terapeutyczne czy do klubu AA.

Zwykle dzieci chcą jeździć do domu jak najczęściej. Niekiedy przeszkodą jest brak pieniędzy na bilet. Niekiedy nie chcą ich rodzice, o czym dzieciom się nie mówi. Najbardziej przeżywają, gdy wiedzą, że mogą na sobotę i niedzielę pojechać do domu, ale za karę, np. za jedynekę z matematyki, wychowawca ich nie puszcza.

W raporcie Fundacja stwierdza, że nie we wszystkich domach przestrzegano prawa dzieci do kontaktów z rodziną, a pomoc dla dzieci w nawiązaniu czy podtrzymaniu kontaktów z rodziną była wręcz rzadkością.

Wychowawcy skarżą się na agresję dzieci. Starsi wychowankowie bywają zdemoralizowani. Tylko w jednym do-

mu były zajęcia terapeutyczne, w kilku psychologowie pracowali z trudnymi dziećmi.

W 9 na 28 domów opiekunowie dopuścili się np. bicia paskiem, ręką czy szarpania (były to na szczęście incydenty, a nie metody wychowawcze). Dużo częściej dzieci wyzywano.

W większości domów obowiązuje tzw. system rodzinkowy: starsi mają opiekować się młodszymi, a maluchy ich słuchać. Nierzadko kończy się to „falą”. Wychowankowie często mówili przedstawicielom Fundacji: – W domu dziecka najgorzej mają najmłodsi. Zawsze są tacy, co chcą rządzić. Najczęściej trzeba było robić za takiego dyżur, oddać słodycze albo pieniądze, skombinować nanierosy. Bałem się

Większości dzieciaków z domów dziecka nie może się udać, bo za często słyszą, że i tak nic z nich nie będzie – zwierzyła się dziewczyna, która zaczynała od zawodówki, a teraz studiuje.

Dzieci często skarżą się na gorsze traktowanie przez nauczycieli w szkołach. Słyszą: „Jak z domu dziecka, to wiadomo, że niewiele można się po nich spodziewać”, „z tymi z domu dziecka to tylko kłopoty”. – Jak tylko coś zginie, to zawsze podejrzani jesteśmy my – twierdzą wychowankowie.

Często sami ukrywają, gdzie mieszkają, bo boją się, że odsuną się od nich koledzy.

Prawo do religii i prywatności

Dzieci z publicznych domów dziecka